

कृष्णायजुर्वेद-सन्ध्यावन्दनम्

॥ सन्ध्यावन्दनम् ॥

॥ आचमनम् ॥

(कुक्कटासने)

अच्युताय नमः। अनन्ताय नमः। गोविन्दाय नमः।

(द्वि: परिमृज्य)

॥ अङ्गवन्दनम् ॥

१. केशव	५. विष्णो	९. श्रीधर
२. नारायण	६. मधुसूदन	१०. हृषीकेश
३. माधव	७. त्रिविक्रम	११. पद्मनाभ
४. गोविन्द	८. वामन	१२. दामोदर

॥ विघ्नेश्वर-ध्यानम् ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये॥

॥ प्राणायामः ॥

ओं भूः। ओं भुवः। ओं सुवः। ओं महः। ओं जनः। ओं तपः। ओं सूत्यम्॥ ओं तथस्वितुर्वर्ण्यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो नः प्रचोदया॑त्॥ ओमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

॥ सङ्कल्पः ॥

ममोपात्त-समस्त-दुरितक्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं प्रातः सन्ध्यामुपासिष्ये/माध्याहिकं करिष्ये/सायं सन्ध्यामुपासिष्ये।

॥ मार्जनम् ॥

ॐ श्री-केशवाय नमः।
 आपो हि ष्ठा मंयो भुवः।
 ता ने ऊर्जे दंधातन।
 महेरणाय चक्षसे।
 यो वः शिवतमो रसः।
 तस्य भाजयते ह नः।
 उश्त्रीरिव मातरः।
 तस्मा अरं गमाम वः।
 यस्य क्षयाय जिन्वथ।
 आपो जुनयोथा च नः॥

ओं भूर्भुवः सुवः॥ (आत्म-परिषेचनम्)

॥ प्रातः सन्ध्यावन्दने प्राशनम् ॥

सूर्यश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो रक्षन्ताम्। यद्रात्रिया पापं मकारप्रम्।
 मनसा वाचा हस्ताभ्याम्। पञ्चामुदरैण शिश्बा। रात्रिस्तदं वलुम्प्तु। यत्किं च दुरितं मयिं।
 इदमहं माममृतयोनौ। सूर्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा॥

॥ माध्याह्निके प्राशनम् ॥

आपः पुनन्तु पृथिवीं पृथिवीं पूता पुनातु माम्। पुनन्तु ब्रह्मण्स्पतिर्ब्रह्मपूता पुनातु माम्।
 यदुच्छिष्टमभौज्यं यद्वा दुश्चरितं मम। सर्वं पुनन्तु मामापौऽसुतां च प्रतिग्रहुङ्गं स्वाहा॥

॥ सायं सन्ध्यावन्दने प्राशनम् ॥

अग्निश्च मा मन्युश्च मन्युपतयश्च मन्युकृतेभ्यः। पापेभ्यो रक्षन्ताम्। यदहा पापं मकारप्रम्।
 मनसा वाचा हस्ताभ्याम्। पञ्चामुदरैण शिश्बा। अहुस्तदं वलुम्प्तु। यत्किं च दुरितं मयिं।

इदमहं माममृतयोनौ। सत्ये ज्योतिषि जुहोमि स्वाहा॥

॥ पुनर्मार्जनम् ॥

दधिक्रावणो अकारिषम्।
जिष्णोरश्वस्य वाजिनः।
सुरभि नो मुखांकरत्।
प्रण् आयूर्षि तारिषत्॥

आपो हि ष्ठा मंये भुवः।
ता ने ऊर्जे दंधातन।
महेरणाय चक्षसे।
यो वः शिवतमो रसः।
तस्य भाजयतेह नः।
उश्तीरिव मातरः।
तस्मा अरं गमाम वः।
यस्य क्षयाय जिन्वथा।
आपो जनयथा च नः॥

॥ अर्घ्यप्रदानम् ॥

ओं भूर्भुवः सुवः। तथसंवितुवर्इण्यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्॥

(एवं त्रिः/द्विः)

॥ प्रायश्चित्तार्थम् ॥

प्राणायामः॥

(ममोपात्त-समस्त-दुरितक्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थ () सन्ध्या) कालातीतप्रायश्चित्तार्थम्
अर्घ्यप्रदानम् करिष्ये॥

ओं भूर्भुवः सुवः। तथस्वितुर्वर्णं यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्॥
(आत्मप्रदक्षिणं परिषेचनं च)

॥ ऐक्यानुसन्धानम् ॥

असावादित्यो ब्रह्मा ब्रह्मैवाहमस्मि॥ ध्यानम्॥

आचमनम्।

॥ देवतर्पणम् ॥

॥ नवग्रहदेवता-तर्पणम् ॥

- १. आदित्यं तर्पयामि।
- २. सोमं तर्पयामि।
- ३. अङ्गारकं तर्पयामि।
- ४. बुधं तर्पयामि।
- ५. वृहस्पतिं तर्पयामि।

- ६. शुक्रं तर्पयामि।
- ७. शनैश्चरं तर्पयामि।
- ८. राहुं तर्पयामि।
- ९. केतुं तर्पयामि।

॥ केशवादि-तर्पणम् ॥

- १. केशवं तर्पयामि।
- २. नारायणं तर्पयामि।
- ३. माधवं तर्पयामि।
- ४. गोविन्दं तर्पयामि।
- ५. विष्णुं तर्पयामि।
- ६. मधुसूदनं तर्पयामि।

- ७. त्रिविक्रमं तर्पयामि।
- ८. वामनं तर्पयामि।
- ९. श्रीधरं तर्पयामि।
- १०. हृषीकेशं तर्पयामि।
- ११. पद्मनाभं तर्पयामि।
- १२. दामोदरं तर्पयामि।

आचमनम्।

॥इति सन्ध्यावन्दन-पूर्वभागः॥

॥ जप-सङ्कल्पः ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम्।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविद्मोपशान्तये॥

प्राणायामः।

ममोपात्त-समस्त-दुरितक्षयद्वारा श्री-परमेश्वर-प्रीत्यर्थं प्रातः सन्ध्या/माध्याह्निक/सायं सन्ध्या-गायत्री-महामत्र-जपं करिष्ये।

॥ प्रणवजपः—प्राणायामः ॥

प्रणवस्य ऋषिब्रह्मा। देवी गायत्री छन्दः। परमात्मा देवता।

भूरादि-सप्त-व्याहृतीनाम् अत्रि-भृगु-कृत्स-वसिष्ठ-गौतम-काश्यप-अङ्गिरस ऋषयः।

गायत्री-उष्णिक्-अनुष्टुप्-वृहती-पङ्गी-त्रिष्टुप्-जगत्यः छन्दांसि।

अग्नि-वायु-अर्क-वागीश-वरुण-इन्द्र-विश्वेदेवा देवताः।

प्राणायामे विनियोगः॥

ओं भूः। ओं भुवः। ओ॒ं सुवः। ओं महः। ओं जनः। ओं तपः। ओ॒ं सृत्यम्॥ ओं तथसंवितुर्वर्ण्ण्यं भर्गों देवस्यं धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्॥ ओमापो ज्योतीरसोऽमृतं ब्रह्म भूर्भुवः सुवरोम्॥

॥ गायत्री-आवाहनम् ॥

आयात्वित्यनुवाकस्य वामदेव ऋषिः। अनुष्टुप् छन्दः। गायत्री देवता।

आयांतु वरंदा देवी अक्षरं ब्रह्मसम्मितम्। गायत्रीं छन्दसां मातेदं ब्रह्म जुषस्वं नः॥

ओजोऽसि सहोऽसि बलमसि भ्राजोऽसि देवानां धाम् नामासि विश्वमसि विश्वायुः सर्वमसि सर्वायुरभिभूरों गायत्रीमावाहयामि सावित्रीमावाहयामि सरस्वतीमावाहयामि सावित्र्या ऋषिर्विश्वामित्रः। निचूद्रायत्री छन्दः। सविता देवता।

गायत्री-जपे विनियोगः॥

॥ गायत्री-जपः ॥

॥ ध्यानम् ॥

मुक्ता-विद्रुम-हेम-नील-धवलच्छायैर्मुखैस्त्रीक्षणैः
 युक्तामिन्दु-निबद्ध-रक्त-मकुटां तत्त्वार्थ-वर्णात्मिकाम्।
 गायत्रीं वरदाभयाङ्गुशकशाः शुश्रे कपालं गदाम्
 शङ्खं चक्रमथारविन्दयुगलं हस्तैर्वहन्तीं भजे॥
 यो देवः सविताऽस्माकं धियो धर्मादि-गोचरे।
 प्रेरयेत् तस्य यद्वर्गस्तद्वरेण्यमुपास्महे॥

ओं।

भूर्भुवः सुवः।
 तथस्वितुवर्गेण्यम्।
 भर्गो देवस्य धीमहि।
 धियो यो नः प्रचोदयात्॥
 प्राणायामः।

॥ गायत्री-उपस्थानम् ॥

उत्तमे शिखेरे देवी भूम्यां पर्वतमूर्धनि।
 ब्राह्मणेभ्यो ह्यनुज्ञानं गुच्छ दैवि युथा सुखम्॥

॥ प्रातः सन्ध्या सूर्योपस्थानम् ॥

मित्रस्य चरणी धृतः श्रवो देवस्य सानुसिम्। सुत्यं चित्रश्रवस्तमम्॥ मित्रो जनान् यातयति प्रजानमित्रो दाधार पृथिवीमुतद्याम्। मित्रः कृष्णरनिमिषाभिचंष्टे सुत्यायं हृव्यं घृतवंद्विधेम॥ प्र समित्र मर्तो अस्तु प्रयस्वान् यस्त आदित्य शिक्षति ब्रतेनां। न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमः हौं अश्रोत्यन्तितो न दूरात्॥